

és ismét próba, mégis sokszor silány előadás és gyér közönség a jövedelem még gyérebb. — Az idők változnak! (Folyt. kov.)

Kivonat

a debreczeni polg. kaszinó-együtt választmányának 1866. évi aprilis 7-én tartott ülése jegyzőkönyveiből.

57. Indítványoztatott, hogy, a Török János által szerkesztett „Pesti Hírnök” című politikai napi lap, már régóta ugyan folytonosan, de különösen a legközelebbi időben feltűnően, e hon ezer éves alkotmányát, szentesített törvényeit, állítoiságát és függetlenségével merően ellenkező, egyleti közönségünknek hazánk emez intézményei iránt kegyelettel nyilatkozó közérlellet megbotránkoztató, félleltető irányú miatt olvasó teremünkét tiltassék ki.

Végzés: Az indítvány közhelyesséssel találkozával, elfogadgatott s bár ezen egylet az általános művelődési előmozdítása s különösen a magyar irodalom emelése és felvirágoztatása tekintetéből minden magyar lap, eltekintve azok némelyikének az általános meggyőződéstől néha különvöl, sőt talán olykor azaz merően ellenkező iránytól is, és tisztelven a véleménynyilvánítás szabadságát: olvasó-teremébe megbotránkoztató, megbotránkoztató határozatokat megbotránkoztató, félleltető iránt kegyelettel nyilatkozó közérlellet megbotránkoztató, félleltető irányú miatt olvasó teremünkét tiltassék ki.

Ennélfogva a Török János által szerkesztett, egy kaszinói mint egész városi közönségünknek nyilván vallott érdekeivel merően ellenes „Pesti Hírnök” című politikai napi lap, az egész nemzeti teljes bizalmát bíró országos képviselő-ház tekintélyét mélyen megázóvalító, a törvény és valódi alkotmányosság iránti tisztelet megvetésére igazító és kétes forrásból merített valótlanulosság miatt többszöri visszautasított és megczófoltat hamis czikkkel terjéztése miatt kaszinóunkól egyszerűen kitiltatik s ezen végzés mind a szerkesztőnek mind a kiadóknak azon figyelmeztetéssel, hogy eme lapot egyáltalán sem többé meg ne küldje, kiadatni, egyáltalán terembe kiüggesztetni s egy szerkesztés a „Horvátbágy” és „Hon” t. e. szerkesztőinél szives közélettel végett közöltetnek rendeltetik.

A választmány névében Fráter Imre m. k. a debreczeni polgári kaszinó elnöke. Papp Ferenc m. k. jegyző.

Debreczeni hírmondó.

□ A helybeli dalárnál, a f. évi aug. 12-én Aradon tartandó országos dalártnépeleynél, — daczára, hogy akkor nálunk éppen

A pesti nemzeti színház 1836-ban megnyilván, annak is több tagja lejött ide, mindig nagy meglegésének a közönségnek. A még is élők közül Debreczenben jól emlékezhettek azon időszakra. A debreczeni közönség akkor meg volt elégedve dráma-, népszimni- és vígjáték-csodákkal; bár mi néha operát is adtak, mint „Sevilla a borbély”, „Bivós vadász”, „Svájcz család”, — Enekes bohózatokat is, mint például „A paraszt mint dás”, „Lumpáczi Vagabundus”, „Lumpáczi házasság”, „Tékozló”, „A kataláni”, „Arany király”, „Madárésk és uszka” rnyiró.” — A közönség a sok újítással, ígéretekkel, nagy hirdetésekkel nem volt kezesgetve, egyszerű kis jelentések voltak, de az akkori hirdettek pontosan teljesítettek. Ma már egészen másképp áll a dolog; a színe-szek ma a fellegekbe repülnek, ha szármány engednek; a közönség a sok fércelt darab, látványosságok s más kikiabált, hirdettek sokféle előadások által elvezette régi türelmet, bármily jó előadás békéletlenül hallgat, bírógat s a tiszta igazságot is némi kéteséggal hangon mondja ki. 1840-ig nem is láttunk magyar nyelven való színi hirdetések; ma már még a közönség is hozzávetőleg így szól: „nagy hirdetés, lepedő-plakát s jó nagyszerű előadások kell lenni”, azonban csakoztára a bohózsok látványosságok, a kis jelentések, de jó előadás gyéren járul. — Haladjunk az értelmiséggel! Közönség, színész! ez jel-zés. Töröknek a színes-igazgató, személyete erejéhez mért jó darabokat hirdet, meggyőződe annak hatásáról, nem pedig lepedői hirdetésekkel, fércelt vélemény előadását értetni s azaz a közönséget fokoztatni jobb véleményből tévúra vinni — Az igazgatóknak egyszerűen népszerűnek kell lenni, így egyszerűen sok nehézséget elbírhát magától. Azelőtt is adtak felcizfrázott előadásokat, (Tableau) néma képletkeket, de ritkában. — Történet-egyszer hogy 1827-ben Czeleszint jutalmátéka a régi úgynevezett varga-szinen alkalmazott színpadon (megjegyzendő, hogy ritka jutalmátéket volt, hogy tableaux ne lett legyen hozzá adva) az „Ozón víz” adatótt Horeb hegyével. Cz e l e s z i n felhoztatta a padás-színpadra 10 á 10 köve, hogy természetesen legyen az ózón víz, mely is annyira megáradt, vagyis inkább leaadt, hogy másnap reggel, midőn a színpad alatti bolt-ba benyitottak, csakugyan özönvízbe léptek. Akkor éjjel a 10 á 10 köve víz a színpad alatt levő boltajtáson átszivárogyva, a boltot jól megázattatta. — A jutalmátékek, melyek most úgy héttel előbb már hirdették nagy plakátokban, a régiből időben azok ma-jú-nan rendezen 16-od részre nyomattak s a közönség nem várta a sok cziffráságot, mégsem megjelent. Ma már számosabb a közönség, a követéles tizannyi, mégsem látok tizannyi közönséget a szí-n-házban; mi annak az oka? a bölcsek fejték meg e kérdés g r d i u s e s o t m o t! En feladatát tisztem a régiből időt a jelen színészettel megismertetni s ha némi irányt találnak benne használhat, jutalmazva egyenk.

Ezelőtt a vidéken hetenként négy előadás adatótt rendezen, idő lemulta a színészek tanulni, próbákat tartani; de idő volt sa-ját mulatságára is. Megtörtént 1834-ben, hogy ily szabad napunk volt, kimentünk egy színesnek vadászni. A többi közt B e n z a és Z a i v o r a is velünk létek, éjszakára egy tanyát vá-lasztottunk. Auguszts havában volt. Estefel nyilán kutyákkal vadászva, Zsivora a tengeri közét eltévedt; nem talált a tanyára. Különben is gyenge szemű lévén, elbongogott a tengeriföldök közt. Egy ösvény haladva egyzerrre valami feketébe öltözött lát maga előtt; közön neki Zsivora, kérdözve, hogy „nem tet-szik tudni, merre van a Lajos tanyája?” A tiszte-séges feketébe öltözött nem veszi a dolgot tréfának, egyet hő-lint a fejevel. Zsivora, szarva közé jutott a feketébe öltözött ki-vert bíkának, mely is Zsivorát vagy egy pár ölynire belétek a tengeri közé. Szegény kurtalású Zsivora szörnyen megijedt; felkapaszkozva, mindaddig szaladt, míg vagy egy óra utazás után az útjáró szőlők árkaiban esett s ott találta reggelis csön-des nyugalmat. Másnap csak déli felde találkoztunk össze. Mondom ideje, kedve volna a színésznek minden teendőjéhez; nem nap-számában működött s kereset is volt; most éjjel-nappal próbá

Bazzi Kajotán, a szárd utvári színtársulat igazgatója állott a jórétben s o társulat legjobbnak tartottott egész Önszorszá-g-ban. Itéka tohetágot együttele volt o társulat, melyek között Vestrí Lajos, Romagnoli Iozius s főleg Marchioni Sarolta, tün-dököltek.

E körbe vótetott fel Ristori Adília. Megszabadulva Mon-calvo bohöz színikörétől s azon közönségtől mely oly hitvány tráfákkal megáldogatótt; csak itt fogott hozzá komolyan, a tulaj-donképi művészet tanulmányozásához.

Marchioni Sarolta Ión mintája és tanítója. A vele együtt-játszás által tanult a színpadon, s általa ismerté föl, mit kell a színpadon kívül tanulni.

A társulat az év hat hónapban Turinban játszótt; egyúttör pedig Milano Theátro Ité színházában működött. Marchioni háza mindentől kórpánja volt a legdrágább színpadnak. Ité gyüttök részre az irodalom barátai, a költők, művészek, ki-tíntők ókesszársára férkának Ristori Adília, mint a ház gyermeke, ismeretelnék gazdálkodást, — látszódnéki tisztelást nyerte a társulatból, míhez csupán könyvek a színpad nézősége által állgita jutathott volna.

Kapcsolatba létt ezzel színpad tevékenységében azon nagy ölyny is természetesen kifogóttóere, hogy vígjátékok, tár-salgási dráma, vídám más partiókon kívül, ritkán lépett más térrre s hogy a fellengésőbb szerkesztött szerepek veszélyes kiserítelenek kevésbő vala kidéz. Melyek oly könnyen a sza-valátlan és szobrászattarra vezetnek. Mert most tragikus szere-pök és pedig a nemed önönabbak (az ólzsz tragédia pedig a psuovirtuozistást illetőleg egyformán a franciaíval), hámbözök azok szavölote, pathos, mely a cothurnusv elönk is oda va-rázsolja. Még most is, midőn Ristori, mint a tragédia utánöz-hatlán mestorítoje, csodálásra gerjeszt, nem menekülhetnek el-argató játéka közben azon észrevételtől, hogy (oldalontól) többet tanult mint Aláidról.

Szerepekünkádtí mindaddig megtartották Adília, míg szí-lárd színtársulatától maradt. Még ezután is, midőn Marchioni Sarolta visszalépett a színpadról, nem akarták Goldoni, Avello-ni és Nott műveiket legjobb támasztólvonni s Ristori Adília nem foglalta el Marchioni Sarolta helyét. Du egy év múlva tá-nyáltozó visszaléptetá után 1841 őszén, egy másik társnád meg-hívástól fogadtát el Mascherpa Románál igazgató alati s mint el-ső tragikai-színművészt ugyanazon szerepváltozó lépett föl Pé-viában, midővel addig a vígjátékokban bámulnatarémető tohetá-géit érvényesíté.

Azon szerepek, melyekben Marchioni Sarolta tűndökölött, most tantványa hírvéett horiozák szót egész Önszorszá-gban. Rómában, Florentinában, Modénában, Livornóban egyaránt ünne-peltetö, növekedő sikerrel folytatták művészi pályafutását a kö-vetkezé évök alatt, míg a szenvedélyes szereim, egy előkelő által emberrel össze nem fűtö s ez új életviszony, melyben bá-

tor harez, — keresztül kitölemed után az aristokrat előítölettelékek s bámulatos kitérés következtében végre elismertetett, — öt a művésztől huzamosbá ideig el nem vontá. (Folyt. kov.)

Debreczeni színház.

(Sz. T.) April 6. „Parlagi Jancsi.” Enekes vígjátók 3 felv. Ez este a pesti nemzeti színház volt tagjai Némethy és Némethyné Ötös Boreas asszony mutaták be magukat. Némethy (Parlagi) erőteljes és terjedelmes hanggal rendelkezésel amly legfőbb: izélesv önelköt; játéka és szavaltata gondosn ányalt. Némethyné (Rózsá) országostere jobban ismerik, hogyasm játékaiktól új mondatának; ölyg legyen e helyen csak annyit megjegyzőznök, hogy a Némethy-pár szerzedte-dés által színtársulatunkban ör töltötek be. Középszámu közönség.

April 7. „Macbeth.” Tragédia 5 felv. Irta Shakspeare. Bár a nagy költő művét csak minden tekintetben corre-ct előadás mellett lehet tökéletesen élvezni s bár e részben a szereplők sok kiválmávalölt húgytak hátra, mégis elcsóreltel s elismoréssel kök nyilatkozunk Dráguss Károlyról, hogy vendég-szereplősei alatt nálunk ritkán látott s maradóbb becsü m-veket véteott elő. Macbeth egyike a legnehezebb szerepeknek; a skót hadvezér jellemében a vidzóság, öndezet, lénség, tettség, koronkint feloldó becsütelenség, háladonosság s a fény után való állítózás által szított kapzsiság esudás merékben egyesülnek s a színdzsók o külföldi vonások kiemelése nem kis fáradságot ölt. Dráguss sokat kazdott szerepevel, de voltak jelenetel, melyekben színen színezett s megültétek jótáim, hogy szerep-ékel szellemtel tanulmányozta. A közönség házáltásai, fővónások végével több ízben hívta. Csabányé (Lady Macbeth) nagy-bb gonit mellett megfeleltetölt volna szerepeinek, így meg-jéteden hályvány alak volt. Felemlíthetök még: Egdád (Mac-duff) és Hogedád (Malcolm).

April 8. Némethy és Némethyné második vendég-játékától: „Huszárcsinyi.” Enekes vígjátók 3 felv. Irta Váthot Imre. Ed darab a népies elem tünlatos felhasználással által egykévdé lett azon színi természetek, melyek folyvást órdok-élettségben tartják a közönséget s rendszeren tud lázat esmál-tnok. Némethy (Marecs) s Némethyné (Boreas) kitünő játéka s különöbösen az ólások zamatos népdallal átúdon tetészesben rozszultott. A franczsa clausonnet Egdád helyett, kit hírtelen rozszultott, Hegedád személyesité, az előadásnak nem nagy ölynyre.

April 9. Dráguss jutalmátékként: „Bosztorcel gróf, vagy Hunyadi halála.” Drámá 5 felv. Irta Dobos Lajos. Nem értjük, miért találtá jónk az igazgatóknak a darab eredeti címét: „Rouoy Agnes” ily illetéketlen és lapos fel-írással pótolni. Dobos drámájában Hunyadi László nem fő-sze-

vásárvasárnapja lesz — 20 működő taggal veend részt s a ha-zi többi dalárddal együtt előadandó darabokon kívül, önálló-lag 2 darabot fog énekelni.

□ Több helybeli polgár utczánkint olvasó együletek létrehozásán fáradozik. Egyleti tagsági díj 3 frtban állapítanak meg s mihely aláírás után a részvétel névsora a szízat meg-haladja, alakító-gyülest tartanak, mely a téméddöre nézve hat-rozand. Tiszelt polgártársaink a közmivellődésre célzó em-szép buzgalma mindenesetre elismerést érdemel, azonban inkább célszöz vezetnek tartják, ha több utca vagy több járás társul, részint mivel így nagyobb erővel kifejezhető edzet lehet érsni, részint mert csak egy olvasó-helyiség kellend kibérelni a azon összeg, mely a tisztelt polgártársak terve szerinti több olvasó helyiség bériására lenne fordítva, meggazdálkodtaték. Egy-héirant ily polgári olvasó köri alapítása még ez év elején elő-határozatot nemcsak, de alapszabályt is fűtörjesztetvén, most csak csupán megkeresítésre várnak. Nem czelszerű lenne-e ut-czának és járóknak ebben pontosulni dísz?

□ Balázs Kálmán föl rendezett zenetársulata a nyári ideényt Szobránczra vonja tölteni; mielőtt azonban Szobránczra menne, a kemencei lövészegyezős közönségre fogja szép czársáinkkal mulatni. Balázs Kálmán mindenesetre nagy szorgalmat fejt ki zenetársulata oktatásában s legújabbban „Tell Vilmos” legszebb részeit tanítá be. E dalművet közelebb Bloksai vendéglőjében szándékozik előadni.

** A „Hon” apr. 11-iki száma a helybeli színiügylet választmányának, állandó színháznyelvi feladatkészre célzó — s lapunk utóbbi számainak egyikében közzétett terjává-s-latát tüzetesen ismertetvén, az eszmét, melyre a terjvaslat alapítva van, teljesen eltevvalónak tartja s kedvező eredményt egyedül csak a terjvaslat szerinti eljárás mellett vél elérhetőnek s hiszi, mikép ha a debreczeni közönség ki tudta szemelni azon együleteket, kik a bukas szélen állott gözmálmi vállalatot oly virágzó állapotba emélek, — s ha ki tudta szemelni azon együleteket, kik jóformán tízes kézzel fogták fel ama 16 hold-nyí pusztá területet, melyen most a magyar háza legjelentéke-nyebb felsőiskola díszlik: bizonyosan képes lesz kiszemelni azon együleteket, is, kik oda működnek, hogy a kitűzött cél: a debre-czeni színiügy biztra helyezése is elérhető. E kísérlet-re vállalkozni — mondja a „Hon” — a legnagyobb magyar vá-rósnak ugyszólván nemzeti kötelessége, — annál fogva a terj-vaslatot a városi hatóság figyelmébe szintén ajánlja.

† Mult héten tetettek örök nyughelyére néh. Kenessey Antal urnak az andaházi Szilgély-intézet igazgatójának elphelt tetemel, életének 74-dik évében. Bánatos övezgy s leánya gyá-zólják a kumulat. Béke halmvaira!

□ A bukovinai inségesek számára e lap szerkesztősé-géne több begyütt s már közzött adatományok összege 47 ft. 33 kr., mely az illető helyre szintén elküldetett. — Összesen begyütt nálunk 143 ft. 33 kr. és két db. ezüst tallér. — Az ipa-rós társulatok közül ki kell emelnünk a magyar szabók társula-tát, mely 5 frtal vett részt ez adakozásban. Úgy halljuk azon-ban, hogy ugyane célra a többi iparösztársulat is szándékozik te-hetségre szerinte adakozni s ózáltal emberbaráti érzélettől bukovi-nai inséges magyar hitorsorsaink iránt tetleg tausatítani.

□ A kertészeti egyület vsut melletti kertjében a kertész-nek kitünő fajja körte és alma-ötágokaj üde állapban folyton-san kaphatók.

** A máhlyafalvi tüzkárvallottak javára városunkban is gyűjtöttek segélyadományok. A derek máhlyfalvi lakosság, — mely csak alig nehány nappal a tűlvész előtt csinos összeget kül-de be hozának, mint az általuk a bukovinai inségesek segé-lyezésére rendezett tánczvalgion tizta jövedelmét: nagyon megörömdeli, hogy inséges napjaiban a közönség meleg részvété-vel találkozik. Segélyadományokat a kívánlók részére la-punk szerkesztőségére is elfogad. Az adakozásokat közölni fogjuk.

□ A helybeli István, gözmálomtársulatuk gyakran igen furesán czínezett német levelek érkeznek. Közelebb is nehány a nevezett társulathoz címzett levelet láttunk, miket kuriozom

mdly s a közönséget ezim-változtatással édegeteni a színházba — nem illedegessék. V-dik Lászlót, e gyenge bábi-kiadót Dr á-guss személyesítő helyes felfogású, de sok helyen túlvó szí-nészellet. Így midőn Hunyadi Búrdra hívtá, annyira gyúzó és félzsöz volt, hogy önkéntelenül is eszkinbe jutott a nagy Napo-leon mondása: „A fenségsótt a nevetésgyűss csak egy lépés van.” Igaz ugyan, hogy ily helyeken a kellő mértéket megtartani na-gyon nehéz, de annemlyire lehet, a színészek megkötöndi kell, hogy a közönségben számlon helyett nevetést ne keltsen. Jétekének fényonja a negyedik és ötödik felvónás magán-je-metékeit volt. Dráguss az alkalommal is több tapos-t s tanuló ifjuságtól csinos koszorút kapott. Gárdonyi (Gara), Csá-bányó (Erzsébet), Libera Otella (Mária), Mándóki (László) skoraalomal s erdeményöl játszóttak. Drágussné (Ro-nouy Agnes) a provinciánál féragsott moloroságot nem tudta lo-velkötöni játékában nem volt együtötelőd. Szép közönség.

April 10. „A rokkant huszár.” Népszimni 3 felv. Az előadásnak Ismért Némethy és Némethyné jellemzése, a legkisebb részletekig eredeti játéka költszött ölékséget. Li-bera Otella, Dózsa és Mándóki szintén jól játszóttak.

Apr. 11. Szathmáry Károly és Szakál Róza vendég-játékai: „A király házassága.” Vígjáték 3 felv. Tóth Kálmáttól. Szathmáry Károly régi ismerése Debreczennek s oly színes ki bíremly társulatnál hasznos szolgálótat teltet. Kis-közpaj, nagy-közpaj Korpaj lurét keitvel személyesité, de felfogásával nem tudtak egészen megharatózni. A bosniai bán désese szerintünk egyszerű, jószívű, természetes flu s Szath-máry, kivált az ólso felvónásban is, szegek, csaknem helyke ala-kozt állított előnk. Hibája az is, hogy gyakran hudar. Szakál Róza (Erzsébet), ólso fellépeése után ítéve, nem sokat haladt; buallájá most is csak olyan hályvány alak volt, mint ezélett pár-ével. Elvárjuk további fellépéseit, annyit azonban előre is ki-mondunk, hogy mi e tehetségs ötalán színesítő inkább a köny-vyed, társalgási szerepekben öajtánók látni. Alakja, modora inkább e generecz illik. Csabányé nem volt biztos szerepében s összeftéggés nélkül beszélt. Mándóki (L. Lajos) majd elégett a nagy túzótt, de másokat még csak megilleteni sem volt képes. Kevesebb árulozást s több bensőségét kívánunk. Dózsa rövid monológját értemetlen szavattal. Foltényi és Gárdonyi: meszklözéseik által hatottak. Közönség középzsámmal.

Apr. 12. „Törbádour.” Verdé dalnév. Elvezethető elő-adás. A delesőség orszárléndorának Tanner (Jana gróf) és Marcellóné (Leonor) östőztötek. Azonótt Roszloron személyesítö s megföldetökor több koszorút és virágoktrétát kapott. A hozzászólások, ugylaként, ölynyére volt hangulatos. Újáról a harmadik felvónás magán áridját csinosan énekelte. Telt ház.

